

به نام آن که جان را فکرت آموخت

منظر، باغ و پارک قیطریه

www.ketab.ir

مؤلف:

مهندس حامد روزرخ

سرشناسه : روزرخ، حامد، ۱۳۵۱-
 عنوان و نام پدیدآور : منظر، باغ و پارک قیطریه/ مولف حامد روزرخ
 مشخصات نشر : تهران: دانش بنیاد، ۱۴۰۳.
 مشخصات ظاهری : ۱۵۲ ص: مصور (بخشی رنگی)، نقشه (رنگی).
 شابک : ۹۷۸-۶۲۲-۵۶۴۱-۷۱-۶
 وضعیت فهرست‌نویسی : فیبا
 یادداشت : چاپ قبلی: ذره‌بین، ۱۴۰۱ (۱۹۲ ص).
 یادداشت : کتابنامه.
 موضوع : پارک قیطریه
 موضوع : پارک‌ها - ایران - شمیران
 موضوع : Parks -- Iran -- Shemiran
 موضوع : باغ‌ها - ایران - تهران - ساختار - تاریخ
 موضوع : Garden structures -- Iran -- Tehran -- History
 رده بندی کنگره : DSR۲۰۷۹
 رده بندی دیویی : ۹۵۵/۱۲۲
 شماره کتابشناسی ملی : ۹۵۶۵۴۵۹
 اطلاعات رکورد کتابشناسی : فیبا

منظر، باغ و پارک قیطریه

حامد روزرخ	:	مولف
واحد تولید انتشارات دانش بنیاد	:	صفحه‌آرایی
اول-۱۴۰۳	:	نوبت چاپ
۲۰۰	:	تیراز
۹۷۸-۶۲۲-۵۶۴۱-۷۱-۶	:	شابک

دفتر انتشارات : تهران - خیابان انقلاب - خیابان اردیبهشت - بین‌لیافی‌نژاد و جمهوری - ساختمان ۱۰
 تلفن: ۶۶۴۶۵۸۳۱ - ۶۶۴۸۱۰۹۶ - ۶۶۴۸۲۲۲۱
 فروشگاه تهران : خیابان انقلاب - مقابل دبیرخانه دانشگاه تهران - پلاک ۱۳۱۲ - کتابفروشی صاعی - تلفن: ۶۶۴۰۹۹۳۴
 فروشگاه پرد: میدان آزادی (باغ ملی) - ابتدای خیابان فرخی - جنب مجتمع سناره - کتاب مرکزی فدک
 تلفن: ۳۶۲۲۶۷۷۱-۳۶۲۲۶۷۷۲-۳۵ - ۳۶۲۲۶۷۷۲
 ایمیل و وبسایت: www.fadakbook.ir - fadakbook@yahoo.com

کلیه حقوق و حق چاپ متن و عنوان کتاب که به ثبت رسیده است مطابق با قانون حقوق مولفان و مصنفان مصوب ۱۳۴۸ محفوظ و متعلق به انتشارات دانش بنیاد می‌باشد. هرگونه برداشت، تکثیر، کپی‌برداری به هر شکل (چاپ، فتوکپی، انتشار الکترونیکی) بدون اجازه کتبی از انتشارات دانش بنیاد ممنوع بوده و متخلفین تحت پیگرد قانونی قرار خواهند گرفت.

پیش‌گفتار

سپاس بی‌پایان پروردگار هستی را که مرا در نوشتن و چاپ این کتاب یاری نمود. این کتاب حاصل ۲۰ سال تجربه کار و تحقیق اینجانب در فضای سبز شهر تهران از جمله بوستان قیطریه می‌باشد، در تحقیق و تفحص در مورد نحوه شکل‌گیری، تاریخچه و تشکیل بوستان قیطریه دریافتم که تا این زمان تحقیقی جامع انجام نگرفته است، کتاب پیش رو حاصل بررسی نقشه‌های اولیه پارک، مصاحبه با افراد بومی و سالخورده منطقه و بررسی اسناد تاریخی می‌باشد، بدلیل شخص بودن مالکیت این باغ در دوره قاجاریه اسناد کامل‌تری تا قبل از آن در مورد کاربری این باغ موجود نیست ولی آثار بدست آمده شامل آثاری از دوره عصر آهن است که قدمت استانی بودن این مکان را بیان می‌کند، نقشه‌های هوای نیز از سال ۱۳۱۵ موجود است و پیش از این تاریخ سند یا تصویر رسمی از این باغ موجود نمی‌باشد. لازم می‌دانم از سرکار خانم دکتر هما بهبهانی مدیر و سرکار خانم دکتر فخری خسروی اساتید گروه طراحی محیط زیست دانشگاه تهران کمال تشکر و قدردانی را داشته باشم و همچنین از همسر عزیزم سرکار خانم پریسا امین سبحانی که در تمام این مراحل مشوق اینجانب بوده است، امیدوارم انتشار این کتاب خدمتی هر چند کوچک در جهت اطلاع رسانی و بالا بردن سطح آگاهی هموطنان عزیز را فراهم آورد.

مقدمه

باغ‌های تهران در گذشته به صورت شخصی بوده و با گذشت زمان و روند توسعه شهری باغ‌های شخصی به صورت پارک‌های عمومی تبدیل شده با این روند تغییر، باغ‌های تاریخی از بین رفته و این باعث شده که این باغها دچار آسیب شوند. انسان همیشه به سوی طبیعت پناه برده و علاوه بر تفریح و تفرج، غرق در زیبایی‌های طبیعت می‌شود و به دور از هر دغدغه فکری به آرامش دلپذیر دست می‌یابد. در شهرها ضرورت وجود پارک‌ها بیش از دیگر نقاط است. کوشش‌های جهانی بر روی ایجاد محیط طبیعی و حفظ محیط زیست در زیست‌بوم (اکوسیستم)‌های بزرگ، مثل شهرهای بزرگ هستند و باید به سمت توسعه پایدار شهری پیش رفته شوند، توجه بیشتر به اجزای طبیعی و پارک‌های شهری را می‌طلبد. طبیعت شهری مثل پارک‌ها، به عنوان فراهم کننده خدمات اجتماعی لازمه کیفیت بشر بوده و جزو کلیدی پایداری است. پارک‌ها اهمیت راهبردی (استراتژیک) در کیفیت جامعه شهری برخوردار هستند، حضور مکان‌های طبیعی مثل بوستان‌ها و اجزای طبیعی آنها در زمینه شهری علاوه بر خدمات مهم زیست‌محیطی، خدمات فیزیولوژیکی و اجتماعی را نیز فراهم می‌کند که در محیط‌زیست شهری بسیار مهم است. پارک‌ها که در آنها از عناصر طبیعی استفاده شده است، جدا از فواید زیباشناختی، فیزیولوژیکی و بهداشتی می‌تواند مزایای اجتماعی دیگری داشته باشد. خصوصاً درختان و گیاهان در فضاهای عمومی به یکپارچه سازی و تعادل بین افراد جامعه منجر شده و توسعه روابط اجتماعی را بهبود می‌بخشد. پارک‌ها دارای مزایایی هستند که شامل پالایش هوا توسط درختان است، علاوه بر این پارک‌ها باعث افزایش جذابیت شهرها می‌شوند. تمامی این آثار در کیفیت زندگی مردم که از اجزای کلیدی توسعه پایدار است، نقش دارند؛ بنابراین باید درصدد این برآییم که هر گونه آسیب به این بوستان‌ها جلوگیری شود و در جهت ساماندهی و احیای آنها اقدام گردد.

فهرست مطالب

فصل ۱ بافت طبیعی ۱

مقدمه	۲	۱-۱
اهمیت طرح باغ تاریخی	۲	۲-۱
اهداف طرح باغ تاریخی	۳	۳-۱

فصل ۲ باغ ایرانی ۵

تعریف باغ ایرانی	۶	۱-۲
تصور ایرانیان باستان از باغ	۷	۲-۲
انواع گونه‌بندی باغ ایرانی	۹	۳-۲
انواع بستر باغ	۱۱	۴-۲
تاریخچه باغ‌های تهران	۱۲	۵-۲
باغ در دوره قاجار	۱۲	۶-۲
باغ در دوره پهلوی	۱۷	۷-۲
آغاز پارک‌سازی و نگرش‌های نوگرایی	۱۹	۸-۲
مفهوم پارک در فضاهای شهری	۲۱	۹-۲
نقش پارک‌ها در ساختارهای شهری	۲۴	۱۰-۲
اهمیت پارک‌ها در سلامتی جامعه	۲۵	۱۱-۲
جنبه‌های حضور گیاه و آب در پارک	۲۵	۱۲-۲
تلطیف هوا و نگرش در مورد پارک‌ها	۲۶	۱۳-۲
تأثیر پارک در ساختار شبکه‌های زیست‌شناختی و زیست‌بوم‌های شهری	۲۹	۱۴-۲
نقش پارک در پایداری زیست‌شناخت شهر	۳۴	۱۵-۲
مطالعه تطبیقی	۳۵	۱۶-۲
نخستین پارک تهران، پارک امین‌الدوله	۳۸	۱۷-۲
تجارب جهانی	۳۹	۱۸-۲

فصل ۳ منظر تهران ۴۵

۱-۳	موقعیت استقرار تهران	۴۶
۲-۳	تاریخ شهر تهران	۴۶
۳-۳	منظر طبیعی شهر تهران	۴۶
۴-۳	موقعیت منطقه یک شهر تهران	۴۷
۵-۳	شمیرانات	۴۹
۶-۳	قیطریه و محدوده آن	۵۳
۷-۳	تاریخچه محله قیطریه	۵۴
۸-۳	عکس‌های هوایی باغ قیطریه و پیرامون آن	۵۷
۹-۳	عکس‌برداری هوایی و نقشه‌برداری زمینی باغ قیطریه	۶۱
۱۰-۳	عکس‌برداری وضع موجود سال ۱۳۹۳	۶۳
۱۱-۳	تطابق عکس‌برداری سال‌های قبل ۱۳۴۲، ۱۳۵۸	۶۴
۱۲-۳	رطوبت نسبی	۶۹
۱۳-۳	شکل زمین	۷۱
۱۴-۳	منابع فیزیولوژیکی	۷۲
۱۵-۳	نتیجه‌گیری	۱۰۷
۱۶-۳	کاربری‌های درون باغ پارک قیطریه	۱۰۸
۱۷-۳	کاربری‌های همجوار باغ قیطریه	۱۰۹

فصل ۴ باغ پارک قیطریه ۱۱۱

۱-۴	هدف کلی	۱۱۲
۲-۴	فعالیت‌ها	۱۱۲
۳-۴	برنامه‌های راهبردی و توصیه‌ها برای پهنه‌ها	۱۱۴
۴-۴	احیا و باززنده‌سازی در باغ پارک قیطریه	۱۱۶
۵-۴	بهسازی در باغ پارک قیطریه	۱۱۷
۶-۴	حفاظت در باغ پارک قیطریه	۱۱۷
۷-۴	بهینه و بهسازی منظر در باغ پارک قیطریه	۱۱۷

۸-۴	فعالیت‌ها و برنامه‌های باغ پارک قیطریه	۱۱۸
۹-۴	امنیت در پارک	۱۱۹
۱۰-۴	ساختمان‌ها و بناها در باغ پارک	۱۱۹
۱۱-۴	توپوگرافی در باغ پارک	۱۲۲
۱۲-۴	تحلیل پوشش گیاهی در باغ پارک قیطریه	۱۲۲
۱۳-۴	ارزیابی دید و منظر در بوستان	۱۲۵
۱۴-۴	ترکیب و ادغام داده‌های تاریخی	۱۲۸
۱۵-۴	توضیح کاربری‌های تاریخی طبیعی و آنالیز سایت	۱۲۸
۱۶-۴	امکانات و محدودیت‌ها بر اساس برنامه‌های باغ پارک	۱۲۸
۱۸-۴	کلیات طرح	۱۲۸

منابع ۱۳۵